

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ MINH PHƯƠNG

**NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG
TỈNH HÒA BÌNH GIAI ĐOẠN 2000 - 2010**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC TRÁI ĐẤT

THÁI NGUYÊN - 2015

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ MINH PHƯƠNG

**NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG
TỈNH HÒA BÌNH GIAI ĐOẠN 2000 - 2010**

**Chuyên ngành: ĐỊA LÝ TỰ NHIÊN
Mã số: 60 44 02 17**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC TRÁI ĐẤT

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN THỊ HỒNG

THÁI NGUYÊN - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi, các số liệu trích dẫn có nguồn gốc rõ ràng. Kết quả trong luận văn chưa được công bố trong bất cứ công trình nghiên cứu nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2015

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Minh Phương

LỜI CẢM ƠN

Luận văn có tên: “**Nghiên cứu biến động tài nguyên rừng tỉnh Hòa Bình, giai đoạn 2000 - 2010**” được hoàn thành tại khoa Địa lý, trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, dưới sự hướng dẫn khoa học nghiêm túc, sự chỉ bảo tận tình của **PGS.TS Nguyễn Thị Hồng**. Tác giả xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc nhất đến cô Nguyễn Thị Hồng - người đã thường xuyên hướng dẫn, khuyến khích, động viên tác giả trong suốt thời gian thực hiện luận văn.

Trong quá trình nghiên cứu, tác giả đã nhận được sự chỉ đạo, động viên, đóng góp ý kiến của các thầy cô, các nhà khoa học trong khoa Địa lý - trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên.

Tác giả cũng xin bày tỏ lòng biết ơn đến cán bộ của Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình, Cục Kiểm lâm tỉnh Hòa Bình, Sở Nông nghiệp và phát triển nông thôn tỉnh Hòa Bình, Cục thống kê tỉnh Hòa Bình đã tạo điều kiện và tận tình giúp đỡ trong thời gian tác giả tiến hành nghiên cứu và thực địa tại địa phương.

Xin chân thành cảm ơn lãnh đạo trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, lãnh đạo khoa Địa lý, phòng Sau đại học và các bạn học viên lớp Cao học Địa lí k21 đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi hoàn thành luận văn này.

Xin gửi lời cảm ơn đến các đồng nghiệp, gia đình và bạn bè đã giúp đỡ và động viên tác giả trong quá trình học tập, nghiên cứu và thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2015

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

Nguyễn Thị Minh Phương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	iv
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục tiêu, nhiệm vụ và giới hạn nghiên cứu.....	2
3. Lịch sử vấn đề nghiên cứu	3
4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu.....	6
5. Cấu trúc của luận văn	9
NỘI DUNG.....	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG	10
1.1. Cơ sở lý luận	10
1.1.1. Một số khái niệm.....	10
1.1.2. Khái quát sự phân loại rừng	17
1.2. Cơ sở thực tiễn về việc nghiên cứu biến động tài nguyên rừng	25
1.2.1. Xu hướng biến động rừng trên thế giới.....	25
1.2.2. Xu hướng biến động rừng ở Việt Nam	26
TIÊU KẾT CHƯƠNG 1.....	27
Chương 2. HIỆN TRẠNG VỀ BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG TỈNH HÒA BÌNH GIAI ĐOẠN 2000 - 2010.....	28
2.1. Những nhân tố ảnh hưởng đến tài nguyên rừng tỉnh Hòa Bình.....	28
2.1.1. Nhóm nhân tố tự nhiên.....	28
2.1.2. Nhóm nhân tố kinh tế - xã hội.....	34
2.2. Hiện trạng thảm thực vật rừng tỉnh Hòa Bình năm 2000 và năm 2010.....	40

2.2.1. Hiện trạng thảm thực vật rừng tỉnh Hòa Bình năm 2000	40
2.2.2. Hiện trạng thảm thực vật rừng năm 2010	48
2.3. Biến động rừng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010.....	55
2.3.1. Biến động về diện tích	55
2.3.2. Biến động về chất lượng	65
2.3.3. Một số đánh giá chung	67
TIỂU KẾT CHƯƠNG 2	68
Chương 3. NGUYÊN NHÂN BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN	
RỪNG TỈNH HÒA BÌNH GIAI ĐOẠN 2000 - 2010, GIẢI PHÁP	
PHÁT TRIỂN VÀ BẢO VỆ TÀI NGUYÊN RỪNG	69
3.1. Nguyên nhân gây biến động thảm thực vật rừng tỉnh Hòa Bình	69
3.1.1. Những nguyên nhân dẫn đến sự biến động thảm thực vật rừng	
theo hướng tích cực	69
3.1.2. Những nguyên nhân dẫn đến sự biến động thảm thực vật rừng	
theo hướng tiêu cực	73
3.2. Một số giải pháp bảo vệ phát triển rừng tỉnh Hòa Bình.....	77
3.2.1 Giải pháp về dân sinh và thực thi pháp luật.....	77
3.2.2. Giải pháp về hệ thống chính sách	78
3.2.3 Giải pháp về lâm sinh.....	79
3.2.4. Giải pháp về tổ chức quản lí	80
3.3. Định hướng phát triển rừng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2011 - 2020.....	80
3.3.1. Mục tiêu và nhiệm vụ.....	80
3.3.2. Quy hoạch sử dụng đất lâm nghiệp tỉnh Hòa Bình.....	82
3.3.3. Quy hoạch bảo vệ và phát triển rừng	83
3.3.4. Các giải pháp thực hiện.....	85
3.3.5. Danh mục các dự án ưu tiên liên quan đến tài nguyên rừng.....	88
3.3.6. Phương hướng phát triển lâm nghiệp.....	89
TIỂU KẾT CHƯƠNG 3	91
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	92
TÀI LIỆU THAM KHẢO	94

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Dân số tỉnh Hòa Bình từ năm 2000-2010.....	35
Bảng 2.2. Đơn vị hành chính, diện tích, dân số trung bình và mật độ dân số tỉnh Hoà Bình Năm 2010.....	38
Bảng 2.3. Cơ cấu theo ngành kinh tế	39
Bảng 2.4. Hiện trạng rừng và sử dụng đất tỉnh Hòa Bình năm 2000	41
Bảng 2.5. Hiện trạng phân bố rừng theo các huyện của tỉnh năm 2000	43
Bảng 2.6. Cơ cấu và trữ lượng các loại rừng tỉnh Hòa Bình năm 2000	45
Bảng 2.7. Hiện trạng rừng và sử dụng đất tỉnh Hòa Bình năm 2010	48
Bảng 2.8. Hiện trạng phân bố rừng theo các huyện của tỉnh năm 2010	51
Bảng 2.9. Cơ cấu và trữ lượng các loại rừng tỉnh Hòa Bình năm 2010	53
Bảng 2.10. Diện tích rừng qua các năm từ 2000 - 2010	55
Bảng 2.11. Biến động diện tích và độ che phủ rừng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010	55
Bảng 2.12. Biến động diện tích và độ che phủ rừng tỉnh Hòa Bình qua các năm	57
Bảng 2.13. Biến động diện tích rừng theo huyện, thị thời kì 2000 - 2010	59
Bảng 2.14. Biến động diện tích các loại rừng tỉnh Hòa Bình thời kì 2000 - 2010	61
Bảng 2.15. Biến động diện tích rừng theo mục đích sử dụng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010.....	64
Bảng 2.16. Biến động trữ lượng rừng tỉnh Hòa Bình thời kì 2000 - 2010	67
Bảng 3.1. Số vụ vi phạm luật bảo vệ rừng và khai thác gỗ trái phép	74
Bảng 3.2. Số lượng lâm sản bị tịch thu	74
Bảng 3.3: Diện tích rừng bị cháy và chặt phá qua các năm	76

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1. Nhóm nhân tố sinh thái phát sinh (địa lý - địa hình)	19
Hình 1.2. Sơ đồ phân bố địa lý tổng hợp khu hệ thực vật bản địa đệ tam Bắc Việt Nam - Nam Trung Hoa và các luồng di cư từ các khu hệ thực vật lân cận	21
Hình 1.3. Biểu đồ trắc diện và chiếu tán của các kiểu rừng kín, rừng thưa và quần hệ khô lạnh ở vùng cao Việt Nam.....	23
Hình 2.1. Bản đồ hành chính tỉnh Hòa Bình.....	29
Hình 2.2. Biểu đồ sinh khí hậu tại một số trạm khí tượng tỉnh Hòa Bình.....	31
Hình 2.3. Biểu đồ sự phát triển quy mô dân số tỉnh Hòa Bình qua các năm từ 2000 - 2010.....	36
Hình 2.4. Cơ cấu hiện trạng rừng và sử dụng đất tỉnh Hòa Bình năm 2000.....	41
Hình 2.5. Biểu đồ cơ cấu diện tích rừng phân theo các huyện trong tỉnh Hòa Bình năm 2000	44
Hình 2.6. Bản đồ hiện trạng rừng tỉnh Hòa Bình năm 2000	47
Hình 2.7. Biểu đồ cơ cấu hiện trạng rừng và sử dụng đất tỉnh Hòa Bình năm 2010	49
Hình 2.8. Cơ cấu diện tích rừng phân theo các huyện tỉnh Hòa Bình năm 2010	52
Hình 2.9. Bản đồ biến động diện tích rừng tỉnh Hòa Bình năm 2010	54
Hình 2.10. Biến động diện tích rừng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010	56
Hình 2.11. Sự thay đổi độ che phủ rừng của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010.....	58
Hình 2.12. Biểu đồ biến động rừng theo huyện thị thời kì 2000 - 2010.....	59
Hình 2.13. Bản đồ biến động diện tích rừng các huyện tỉnh Hòa Bình, giai đoạn 2000 - 2010	60
Hình 2.14. Biểu đồ biến động diện tích các loại rừng tỉnh Hòa Bình thời kì 2000 - 2010.....	61
Hình 2.15. Biến động diện tích rừng theo mục đích sử dụng tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2000 - 2010	62

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Rừng là một trong những thành phần tự nhiên quan trọng nhất cấu tạo nên sinh quyển. Các hệ sinh thái rừng có vai trò hết sức quan trọng đối con người, đặc biệt là đối với môi trường sống.

Từ thuở sơ khai, con người đã sống dựa vào rừng. Rừng cung cấp nơi cư trú, lương thực, thực phẩm, các nguyên liệu phục vụ cho phát triển kinh tế xã hội loài người. Bên cạnh đó không thể kể đến lợi ích của rừng trong việc duy trì và bảo vệ môi trường sống của con người, như điều hoà khí hậu, bảo vệ nguồn nước, bảo vệ bờ biển, hạn chế lũ lụt và sạt lở đất...Như vậy rừng không chỉ có chức năng phát triển kinh tế mà còn có chức năng bảo vệ môi trường sinh thái. Tuy nhiên trong quá trình phát triển kinh tế - khoa học kỹ thuật, nhu cầu của con người tăng cao đã gây sức ép lớn đối với tài nguyên rừng. Việc khai thác rừng quá mức đã làm cho diện tích rừng ngày càng bị thu hẹp một cách nhanh chóng, sự đa dạng sinh vật bị giảm sút. Đây là nguyên nhân chính ảnh hưởng trực tiếp đến sự biến đổi khí hậu và suy thoái môi trường sinh thái trên phạm vi toàn cầu, mà biểu hiện rõ nét nhất là hiện tượng ấm lên toàn cầu, sự gia tăng cường độ của các cơn bão có mức độ tàn phá lớn, hiện tượng sa mạc hóa, lũ lụt...Và cuối cùng con người lại là nạn nhân phải hứng chịu toàn bộ hậu quả do tác động tiêu cực đến từ tài nguyên này.

Việt Nam là một nước nhiệt đới, nguồn tài nguyên rừng vô cùng phong phú và đa dạng, lợi ích đem lại từ tài nguyên rừng cũng không phải nhỏ. Tuy vậy nhu cầu phát triển kinh tế là nguyên nhân hàng đầu khiến cho diện tích rừng bị giảm một cách đáng kể cả về chất lượng và số lượng. Nạn khai thác rừng bừa bãi diễn ra tràn lan, những cánh rừng nguyên sinh dần dần bị mất đi thay vào đó là những khoảng đất trống, đồi núi trọc. Sự suy giảm đó gây ra những hậu quả vô cùng to lớn đối với môi trường sống và ảnh hưởng không nhỏ đến sự phát triển kinh tế xã hội.

Hòa Bình là một tỉnh nằm ở cửa ngõ Tây Bắc của Việt Nam. Là nơi có nguồn tài nguyên thiên nhiên vô cùng phong phú, và đặc biệt là tài nguyên rừng. Rừng là nguồn tài nguyên vô cùng quý giá, là yếu tố quan trọng nhất cấu thành sự cân bằng tự nhiên của tỉnh Hòa Bình. Không những thế, rừng còn là nơi cư trú, sinh sống và là nguồn lợi kinh tế chủ yếu của một số dân tộc trong tỉnh. Hệ sinh thái rừng ở đây rất đa dạng và phong phú, có giá trị lớn về kinh tế. Ngoài ra rừng còn có chức năng phòng hộ trực tiếp cho sông Đà và hồ thủy điện Hòa Bình. Trong những năm trước đây diện tích rừng của tỉnh bị giảm sút nghiêm trọng về chất lượng và số lượng do chiến tranh và phục vụ cho nhu cầu phát triển kinh tế của nhân dân sau chiến tranh. Tuy nhiên trong những năm gần đây, với sự quan tâm của các cấp lãnh đạo và ý thức của người dân được nâng cao nên diện tích rừng có sự cải thiện đáng kể. Các chương trình trồng rừng và cải tạo chất lượng rừng đã được thực hiện trên diện rộng mang lại hiệu quả cao.

Từ thực tiễn trên của địa phương, tác giả thấy việc nghiên cứu hiện trạng, phân tích biến động cũng như tìm hiểu nguyên nhân, đưa ra giải pháp để phát triển thảm thực vật rừng trong tương lai là rất hữu ích và cần thiết. Trên tinh thần đó, tác giả đã quyết định chọn đề tài ***“Nghiên cứu biến động rừng tỉnh Hòa Bình, giai đoạn 2000 - 2010”***.

2. Mục tiêu, nhiệm vụ và giới hạn nghiên cứu

2.1. Mục tiêu

- Trên cơ sở lý luận và thực tiễn về hiện trạng rừng của tỉnh Hòa Bình qua các năm, xác định sự biến động rừng của tỉnh giai đoạn 2000 - 2010 và những nguyên nhân gây biến động.

- Kiến nghị một số giải pháp góp phần bảo vệ, sử dụng hợp lý nguồn tài nguyên rừng của tỉnh Hòa Bình.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu đặt ra, đề tài thực hiện những nhiệm vụ sau: